

राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान कार्यविधि, २०७२

पहिलो संशोधन: २०७५।०२।१६

प्रस्तावना : राष्ट्रिय युवा नीति, २०७२ ले मुलुकका विभिन्न क्षेत्रमा विशेष योगदान गरेका राष्ट्रका प्रतिभावान युवा र युवाको हक हितको संरक्षण र सम्वर्द्धन तथा विकासको क्षेत्रमा सक्रिय युवा संस्था वा समूहहरूलाई अभिप्रेरित गर्न, उनीहरूमा रहेको प्रतिभा एवम् सिर्जनशीलताको कदर गर्दै युवाहरूमा सकारात्मक सोच एवम् रचनात्मक क्षमताको विकास गर्न नेपाल सरकार, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयबाट प्रदान गर्दैआएको युवा प्रतिभा सम्मानलाई समय सापेक्ष प्रभावकारी, व्यवस्थित र पारदर्शी ढङ्गबाट सञ्चालन गर्न वाञ्छनीय भएकोले नेपाल सरकार युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयले यो कार्यविधि बनाएको छ ।

परिच्छेद -१

प्रारम्भिक

१. **सक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यो कार्यविधिको नाम “राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान कार्यविधि, २०७२” रहेको छ । (२) यो कार्यविधि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा

(क) “**राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान**” भन्नाले युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयबाट दफा ३ मा उल्लिखित क्षेत्रमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याएका युवा, युवा समूह र युवा संघ संस्थाहरूलाई प्रदान गरिने सम्मानलाई सम्झनुपर्छ ।

(ख) “**मन्त्रालय**” भन्नाले युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयलाई सम्झनुपर्छ ।

(ग) “**प्राथमिकताको समूह**” भन्नाले महिला, आदिवासी जनजाति, मधेशी युवालाई सम्झनुपर्छ ।

(घ) “**विशेष प्राथमिकताको समूह**” भन्नाले द्वन्द्व पीडित, जोखिममा परेका युवा, अपाङ्गता भएका युवा र सिमान्तकृत, लोपोन्मुख, अल्पसङ्ख्यक दलित, मुस्लिम समुदायका र कर्णाली तथा पिछडिएको क्षेत्रका युवालाई सम्झनुपर्छ ।

(ङ) “**युवा समूह**” भन्नाले परिच्छेद -२ को दफा ३ मा उल्लिखित क्षेत्रमा उल्लेखनीय योगदान पुऱ्याएका दुईवा सो भन्दा बढी युवाको समूहलाई सम्झनुपर्छ ।

(च) “**संघसंस्था**” भन्नाले प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम स्थापना भई युवा विकासको क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थालाई सम्झनुपर्छ ।

परिच्छेद -२

राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मानको क्षेत्र र छनौटका आधार

३. **राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मानको क्षेत्र** : मन्त्रालयले प्रत्येक वर्ष देहायका क्षेत्रहरूमा उत्कृष्ट कार्यगर्ने युवा, युवा समूह वा युवा संघ संस्थालाई राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान प्रदान गर्नेछ :-

- (क) कृषि/जडिबुटी/लघुवन पैदावार,
- (ख) शिक्षा/रोजगारी (उद्योग/उद्यमशीलता/व्यवसाय),
- (ग) विज्ञान तथा सूचना प्रविधि र सञ्चार, (समाज वा राष्ट्रलाई ठोस योगदान पुग्ने कुनै यन्त्र, उपकरणको निर्माण, सुधार, परिमार्जन, प्रयोग, प्रविधिको अन्वेषण र आविष्कार आदि कार्य,
- (घ) पर्यटन प्रवर्द्धन,
- (ङ) वातावरण संरक्षण र दिगो विकास,
- (च) स्वास्थ्य तथा सामाजिक सुरक्षा,
- (छ) समाज सेवा/स्वयंसेवा,
- (ज) दिगो शान्ति स्थापना र द्वन्द्व समाधान तथा विकासमा सहभागिता,
- (झ) कला, संस्कृति, साहित्य सिर्जना, गीत र सङ्गीत (रचना, गायन, वाद्य वादन आदि) खेलकुद र मनोरञ्जन,
- (ञ) सहासिक कार्य,
- (ट) अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा नेपाललाई चिनाउन गरेको उल्लेख्य योगदान वा कीर्तिमानी कार्य,
- (ठ) अध्ययन, अनुसन्धान एवम् नवीनतम तथा सिर्जनशील कार्य,
- (ड) युवा सशक्तीकरण तथा नेतृत्व विकास, युवा सहभागिता र परिचालनको क्षेत्रमा उल्लेख्य योगदान,
- (ढ) मानव तस्करी तथा बेचबिखन नियन्त्रण,
- (ण) लागूपदार्थ तथा दुर्व्यसन नियन्त्रण,
- (त) अपराध तथा हिंसा नियन्त्रण,
- (थ) समावेशी सहभागिता र अवसरको सिर्जना
- (द) अन्धविश्वास, महिला हिंसा, जातीय विभेद, छुवाछुत विरुद्धको अभियान
- (ध) सामाजिक, साँस्कृतिक, आर्थिक रुपान्तरणका कार्यमा योगदान ।

४. छनौटका आधारहरू : दफा ३ मा उल्लिखित क्षेत्रहरु मध्ये कुनै क्षेत्रमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने युवा, युवा समूह वा संस्थालाई राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मानका लागि छनौट गर्न देहायका आधारहरु हुनेछन्:-

(१) युवा र युवा समूहका लागि न्यूनतम आधारहरू:-

(क) सोह्रवर्ष पूरा भई चालीस वर्ष ननाघेको नेपाली नागरिक हुनुपर्ने,

(ख) कुनै फौजदारी अभियोगमा दोषी नठहरिएको ।

(२) संस्थाका लागि न्यूनतम आधारहरु:-

(क) प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई अद्यावधिक नवीकरण भएको

(ख) युवाको हक हितको संरक्षण र सम्बर्द्धन तथा विकासको क्षेत्रमा महत्वपूर्ण योगदान पुर्याएको युवा संघसंस्था हुनुपर्ने,

(ग) कम्तिमा दुई वर्षदेखि सम्बन्धित क्षेत्रमा क्रियाशील रहेको,

(घ) १६ देखि ४० वर्षको युवाद्वारा नेतृत्व गरिएको,

(ङ) कालो सूचिमा नपरेको ।

(३) उपदफा (१) र (२) का आधारमा पूर्व छनौट भएका युवा, युवा समुह वा संस्थालाई देहायका आधारमा मूल्याङ्कन गरिनेछ :-

क्र.सं.	मूल्याङ्कनका आधारहरु	अंक
१.	अनुकरणात्मकता/प्रेरणाप्रद	२०
२.	श्रृजनशीलता, मौलिकता, नवीनता	२०
३.	योगदानले पारेको सामाजिक प्रभाव	१५
४	योगदानले पारेको आर्थिक प्रभाव	१५
५	योगदानले भौगोलिक क्षेत्रमा पारेको प्रभाव	१०
६.	योगदानका लागि लागेको लगानी (आर्थिक, भौतिक, समय, आदि)	१०
७.	प्राथमिकता वा विशेष प्राथमिकताको समुहमा पारेको प्रभाव	१०
	जम्मा	१००

परिच्छेद -३
छनौटको प्रक्रिया

५. छनौटका प्रक्रिया : (१) मन्त्रालयको सम्बन्धित शाखाले दफा (५) बमोजिम मनोनयन वा जानकारीबाट प्राप्त युवा, युवा समूह वा युवाले नेतृत्व गरेका संस्थाको विवरणसहितको सूचि तयार पारी मूल्याङ्कनका लागि दफा ७ बमोजिमको समितिमा पेस गर्नेछ।'

(२) उपदफा (१) बमोजिम विवरण सङ्कलन गर्ने प्रयोजनको लागि मन्त्रालयले सम्बन्धित व्यक्ति, समूह वा संघसंस्थाहरूको जानकारीको निमित्त सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्नेछ, र उक्त सूचना मन्त्रालयको वेभ साईटमा www.moys.gov.np मा समेत राखिनेछ।

(३) उपदफा २ बमोजिम सूचना प्रकाशित भएपछि कुनै व्यक्ति, सरकारी निकाय वा संघसंस्थाले राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान प्राप्त गर्न उपयुक्त देखिएका युवा, युवा समूह वा युवाले नेतृत्व गरेका संस्थाको विवरण र मुख्यमुख्य योगदान र योगदानलाई पुष्टि गर्ने विवरण वा तथ्यहरू संलग्न गरी सूचनामा उल्लिखित म्यादभित्र सिफारिससहितको मनोनयनपत्र मन्त्रालयमा दर्ता गराउन सक्नेछन्।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि मन्त्रालय आफैले पनि सार्वजनिक जानकारीमा आएका सूचना, आमसञ्चार माध्यममा प्रकाशित वा प्रसारित समाचार वा जानकारीको आधारमा राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मानको लागि युवाको विवरण सङ्कलन गर्नसक्नेछ, र संकलित विवरणको पुष्ट्याङ्कनका लागि सम्बन्धित निकाय मार्फत थप जानकारी प्राप्त गर्नसक्नेछ।

६. प्राप्त विवरण राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान छनौट समितिमा पठाउने :

(१) दफा ४ बमोजिम प्राप्त निवेदन, विवरण, जानकारी र सिफारिस सङ्कलन गरी मन्त्रालयले दफा ७ बमोजिमको समितिमा पठाउनेछ।

(२) कुनै व्यक्ति, समूह वा संघसंस्थाको सम्बन्धमा दफा ४ को उपदफा (१) र (२) मा उल्लिखित आधारहरूका सम्बन्धमा थप विवरण प्राप्त गर्न आवश्यक देखिएमा समितिले सोका लागि उपयुक्त तथा सम्बन्धित व्यक्ति वा निकाय मार्फत थप विवरण वा जानकारीका लागि अनुरोध गरी पठाउन सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) अनुसारको थप विवरण वा जानकारी प्राप्त भएमा सो समेतलाई मध्यनजर गरी समितिले राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मानको लागि दफा (४) को उपदफा (३) को आधारमा मूल्याङ्कन गरी प्राप्ताङ्कसहितको विवरण तयार गर्नेछ।

(४) राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान छनौट गर्दा दफा ४ को उपदफा ३ मा उल्लेखित आधारहरूका अतिरिक्त समितिले उपयुक्त ठानेको अन्य आधारहरू समेत थप गरी मूल्यांकन गर्नसक्नेछ।

७. राष्ट्रिय युवा प्रतिभा छनौट सिफारिस समितिको गठन : (१) दफा ६ बमोजिम प्राप्त निवेदन, विवरण, जानकारी र सिफारिस आवश्यकता अनुसार जाँचबुझ गरी राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान प्रदान गर्ने सम्बन्धमा मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गर्न देहायबमोजिमको एक राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान छनौट सिफारिस समिति रहनेछ :-

(क)	मन्त्रालयको सचिव	- संयोजक
(ख)	मन्त्रालयको युवा तथा प्रशासन महाशाखाका सह-सचिव	- सदस्य
(ग)	प्रतिनिधि, राष्ट्रिय युवा परिषद	- सदस्य
(घ)	प्रतिनिधि, राष्ट्रिय योजना आयोग	- सदस्य
(ङ)	मन्त्रालयले तोकेको विधागत विशेषज्ञ	- सदस्य
(च)	मन्त्रालयले तोकेको युवासम्बन्धी गैरसरकारी संघ, संस्था मध्येबाट एक जना	- सदस्य
(छ)	सम्बन्धित कार्यक्रम हेर्ने शाखाको प्रमुख	- सदस्य-सचिव

“द्रष्टव्य : मन्त्रालयले उपदफा (१) को (ङ) र (च) बमोजिम सदस्य तोक्दा कम्तिमा एक जना महिला र एक जना युवा पर्ने गरी मनोनयन गर्नुपर्नेछ ।”

(२) राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान छनौट समितिले प्रतिभा सम्मान प्रदान गर्ने सम्बन्धमा यस कार्यविधिमा उल्लेख भएबाहेक अन्य कार्यविधि आफैँ व्यवस्थित गर्नेछ ।

(३) राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान छनौट समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि सो समिति आफैँले निर्धारण गर्नेछ ।

(४) राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान छनौट समितिले आफ्नो बैठकमा सम्बन्धित क्षेत्रका विज्ञलाई आमन्त्रण गर्नसक्नेछ ।

(५) उपदफा (१) बमोजिमको समितिले राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मानका लागि युवा, युवा समूह वा युवा संस्था मध्येबाट नाम सिफारिस गर्दा प्रत्येक प्रदेशबाट कम्तिमा एक एक जना पर्ने गरी कम्तिमा ७ युवा वा युवा समूह र कम्तिमा २ युवाले नेतृत्व गरेका संस्थाको नाम सिफारिस गर्नुपर्नेछ ।

(६) समितिले उपदफा (५) बमोजिम नाम सिफारिस गर्दा कम्तिमा ३० प्रतिशत महिला र कम्तिमा २० प्रतिशत विशेष प्राथमिकताको समूहका युवाको नाम समावेश गरी सिफारिस गर्नुपर्नेछ ।

८. राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान प्रदान गर्ने : मन्त्रालयले दफा ७ बमोजिमको राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान छनौट समितिले सिफारिस गरेका व्यक्ति, युवा समूह वा युवा संघसंस्थालाई प्रत्येक वर्ष राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान प्रदान गर्नेछ ।

९. युवा प्रतिभा सम्मानको राशी: राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मानबाट सम्मानित हुने प्रत्येक युवा, युवा समूह वा युवा संघ संस्थाको लागि सम्मान-पत्र सहित नगद रु. १,००,००० (एक लाख रुपैयाँ) उपलब्ध गराइनेछ ।

परिच्छेद -४

विविध

१०. सहयोग गर्नुपर्ने : यस कार्यविधि बमोजिम राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान प्रदान गर्ने कार्यमा आवश्यक सहयोग गर्नु सम्बन्धित सबैको कर्तव्य हुनेछ ।
११. कार्यविधि संशोधन गर्न सक्ने : मन्त्रालयले आवश्यकतानुसार यो कार्यविधि संशोधन गर्नसक्नेछ ।
१२. बाधाअड्काउ फुकाउने : यस कार्यविधिको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा आईपरेमा मन्त्रालयले बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ ।
१३. खारेजी र बचाउ : (१) राष्ट्रिय युव प्रतिभा सम्मान कार्यविधि, २०६८ खारेज गरिएको छ ।
- (२) राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान कार्यविधि, २०६८ बमोजिम भए गरेका कामकारवाही यसै कार्यविधि बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।